
Memoriaren Mapa amaituz

Terrorismoaren eta indarkeriaren
biktimak oroitzeko eta aitortzeko
jarduerak udal-esparruan
garatzeko iradokizunak

---

29 de mayo de 2014

Bake eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA
Bakegintza eta Bizikidetzarako
Idazkaritza Nagusia

PRESIDENCIA
Secretaría General
para la Paz y la Convivencia

Memoriaren Mapa amaituz

Terrorismoaren eta indarkeriaren biktimak oroitzeko eta aitortzeko jarduerak udal-esparruan garatzeko iradokizunak

2014ko maiatzaren 29a

Bake eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusia

AURKEZPENA

Eusko Jaurlaritzaren 2013-2016ko Bake eta Bizikidetzaren Planak bi jarduera-ardatz osagarri garatuko ditu bik-timen arloan. Batetik, laguntzeko, aitortzeko eta konpontzeko ildo nagusietan *jarraitzeko* apustua egiten du. Bestetik, politika berri horiek *berrituko* ditu une honetan planteatzen diren behar berriei jarraiki.

Dokumentu hau bi arlo horietako lehenengoan sartzen da, jarraipen-ekimenen garapenean. Zehazki, Bake eta Bizikidetzaren Planaren IV. Ekimenaren jarduera-programaren 4. Ekintzak "Memoriaren Mapa adostasunez garatzea sustatzea" aurreikusten du. Eusko Jaurlaritzaren jarduera hori 2009ko azaroan aurkeztu zen.

Memoriaren Mapak bi xede zituen; batetik, udalerrri bakoitzean bertan bidegabe hil zituzten pertsonak gogoratzeko oroimen-ekintzak egitea sustatzea, betiere Udalen laguntzarekin. Eta, bestetik, indarkeriaren aurkako eta bizitza defendatzearen aldeko memoria kritiko bat bultzatzeko erakunde-betebeharra betetzea.

Ekimen hori ez da oraindik amaitu. Dokumentu honen helburua xede hori berriro bultzatzea da, osatzeko. Horrexegatik deitzen da, bada, "Memoria Mapa amaituz". Gainera, proposamen honek memoriari lotutako udal-politiken arloan hainbat Udalek planteatu dizkiguten kontsultei eta zalantzei erantzun nahi die.

Dokumentu honek "terrorismoaren eta indarkeriaren biktimak oroitzeko eta aitortzeko jarduerak udal-esparruan garatzeko iradokizunak" eskaintzen ditu. Bi zatitan egituratuta dago: "premisak etikoak" eta "gomendio praktikak". Bake eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiak udal-esparruan oroimen-politikak bultzatzeko egiten duen ekarpena da.

Dokumentu irekia da. Abiapuntu bat da, beraz, iradokizun moduko bat, eta Udal bakoitzarekin elkarrizketan jarduteko pentsatuta dago, bai eta tokiko errealitate berezian aplikatzea aztertzeko ere. Eudelek eta Legebiltzarreko talde guztiek partekatzen dute proposamena, aurkeztu zen egunetik.

I. Premisa etikoak

---

1. Jarduera justu bat

Erakundeek biktimak oroitzea eta aitortzea ez da eduki etikorik edo politikorik ez duen oroimenezko ekintza huts bat; aitzitik, biktimek pairatutako bidegabekeriaren aurrean elkartasuna eta humanitatea agertzea dakar. Indarkeria-garaian bakea defendatu zuten balio demokratiko batzuk berrestea, eta giza eskubideak, batik bat bizitza-eskubidea, ukatzen dituen edozer eraso errotik deslegitimatzearen pedagogia bat. Horiek biak ezinbestekoak dira. Bidezkoa da udal-esparruan biktimak oroitzeko eta aitortzeko jarduerak sustatzea(*).

2. Jarduera zintzo bat

Euskal kasuan gertaturiko giza eskubideen urraketek buruzko oinarritzko txostenaren arabera, 1.076 pertsona hil zituzten 1960 eta 2013 artean. Horietatik 837 ETAK hil zituen; 94 Segurtasun Indarrek; eta 73 talde parapolizialek edo eskuin-muturreko taldeek. Beste 77 kasuren egileak ezezagunak dira. Dokumentu honetan aipatzen ditugun biktimak terrorismoagatik, indarkeriagatik eta giza eskubideen urraketagatik hildako pertsonak dira. Hildako biktimen familiek, banan-banan, bidegabekeria atzeraezina pairatu dute, eta beren tokiko erakundearen eta beren bizilagunen inplikazio zintzo eta gertukoaren beharra dute.

3. Beharrezko jarduera bat

Memoriaren politika publikoak iragana gogoratzen du, eta, gertatutakoaren oroimenetik gure gizartearen iraganean, orainean eta etorkizunean esku hartzen du. Iraganari dagokionez, memoria-politikak erantzukizunarekiko konpromiso etiko bat izatea dakar. Ahaztea pedagogia- eta prebentzio-tratamendu okerreana da indarkeriaren aurrean. Orainari dagokionez, oroimen-politikak ondasun preziatuenaren, alegia, bizitzaren urraketa bidegabea pairatu zuten pertsonetik eta beren senideekiko enpatia- eta elkartasun-ariketa bat irudikatzen du. Etorkizunari dagokionez, oroimen-politika ez errepikatzeko konpromiso bat da. Herritarrek jakin behar dute ezein kausa edo arrazoi ezin dela giza duintasunaren balioaren gainetik kokatu, balio absolutu bat izango balitz bezala.

(*) Bidezkoa da, halaber, udal-esparruan frankismoaren biktimak ere oroitzea. Nolanahi ere, hau oroimen-arlo espezifiko bat da, oroimen-eta aitortze-mugarri propioak dituen eta izan behar dituen. Dena den, hemen jasotako irizpideak frankismoaren biktimak oroitzeko ekitaldietan ere aplikatu daitezke.

II. Gomendio praktikoak

NOLA EGIN

1. Tokiko indar politikoaren artean elkarrizketa eta adostasuna sustatzea

Beharrezkoa da garatuko diren jardueren inguruan ahalik eta adostasun handiena lantzea, bilatzea eta sustatzea Udaleko indar politikoaren artean. Kontuan hartu behar da bereizketa, hutsegitea eta sumina birbik-timizazioko faktoreak direla.

Adostasuna lortzeko abiapuntu gisa, adostasun maila handia duen testu bat *zoru etiko* gisa ezagutzen denaren oinarritzko printzipioa da. 2013ko martxoaren 14an onartu zuen Eusko Legebiltzarreko osoko bilkurak, lau legebiltzar-talde handien aldeko botoekin:

“Bakeak eta elkarbizitzak indarkeriaren injustizia, egindako kaltearen aitortza eta biktimen guztien duintasuna behar dituzte. Denek merezi dute egia, justizia eta konponketarako eskubidea”.

2. Biktimen familiekin komunikatzea eta adostea bilatzea

Behin betiko edozer erabaki hartu baino lehen, jakina, udalerrian bizi diren biktimen senideekin harremanetan jarri beharra dago, bai eta udalerrri bakoitzean hil zituzten pertsonen senideekin ere, baldin eta handik kanpo bizi badira, beraiekin adosteko zer motatako ekimen egingo den.

3. Gizartearen inplikazioa bultzatzea

Gainera, sustatuko diren jardueretan herritarrek eta udalerriko gizarte zibil antolatuko erakundeek parte hartzea bultzatu beharra dago, dela aurretiko diseinurako, dela garapenerako. Funtsezkoa da oroimen-politiken esanahiaren alderdi parte-hartzailea nahiz pedagogikoa garatzea.

ZER EGIN

1. Udalerrri guztietarako jarduera gomendagarriak

·Erakundeek terrorismoaren, indarkeriaren eta giza eskubideen urraketaren biktimak oroitzeko eguna ospatzea, urte bakoitzeko azaroaren 10ean.

2. Hildako pertsonen udalerrietarako jarduera gomendagarriak, baldin eta lehen aldiz egingo badituzte oroimen-ekintzak

·Hildako pertsonen udalerrietan, baldin eta lehen aldiz antolatuko badituzte biktimak oroitzeko ekintzak, zera gomendatzen da: oroimeneko eta aitortzeko erakunde-ekintza pertsonalizatu bat egitea biktima bakoitzarekin, hilketaren egunarekin bat. Lore-eskaintza bat, testu-irakurketa bat edo familiaren adostasuna duen beste edozer ekimen izan daiteke. Familiak nahiago badu ezer ere ez egitea, beren nahia errespetatu beharra dago. Lehen urtetik aurrera, gomendatzen da terrorismoagatik, indarkeriagatik eta giza eskubideen urraketagatik hildako biktimak oroitzeko eta aitortzeko jarduerak Memoriaren Egunaren ospakizunean sartzea.

3. Hildako pertsonen udalerrietarako jarduera gomendagarriak, baldin eta aurretik egin badute oroimen-ekintzarik

·Hildakoen udalerrietan, baldin eta aurretik egin badute oroimen-ekintzarik, zera gomendatzen da: adostasuneko oroimen-erreferente bat sortzea toki-esparruan, eta horren inguruan ospatzea urtero Memoriaren Eguna. Erreferente hori udalerriko plaza bat, parke bat, eskultura bat edo toki enblematiko bat izan daiteke. Gomendatzen da memoria-espazio horretan oroitzen diren biktimen izenak idaztea. Beste aukerarik ere azter daiteke, hala nola, atentatuaren tokian plakak jartzea, edo, bestela, izaera artistiko edo sortzaileko beste batzuk, baldin eta biktimen familien eta udalerriko alderdien arteko adostasuna badago.

Oharra: Eusko Jaurlaritzak eskertuko du Udalek Bake eta Bizikidetzarako Idazkaritza Nagusiari biktimak oroitzeko eta aitortzeko garatzen dituzten ekimenen berri ematea. Aldi beren, Idazkaritza hau prest dago Udalei aholkularitza eskaintzeko eta memoria-politikak garatzen laguntzeko.